

НАСТАВА

Наде МОЛЕРОВИЌ
ДСУ Цветан Димов-Скопје

КОРИСТЕЊЕТО НА ИСТОРИСКИТЕ ИЗВОРИ ВО НАСТАВАТА ПО ИСТОРИЈА

Во периодот од 28 февруари до 3 март 2002год.во Јорк, Велика Британија, беше одржан семинар организиран од Советот на Европа на тема: *Нови насоки во наставата по историја*. На семинарот присуствуваа наставници по историја од средното образование од Хрватска, Словенија, Бугарија, Норвешка, Русија, Холандија, Грција, Малта, Португалија, Естонија, Грузија, Македонија и др.

Програмата предвидена за овој семинар беше збогатена со присуство на еминентни експерти, професори од Велика Британија, методичари, како и колеги кои имале искуство во изготвувањето на наставната програма и учебници. Нивна задача беше да ни презентираат обработка на одреден историски настан со можност за примена на многубројни историски извори: фотографии, карикатури, шеми, статистички податоци, тв-емисии, документарни филмови, играни филмови, писма, споменици, манастири, музеи и др.

Зошто да се употребуваат изворите? Какви извори да се внесат во наставата? Што да прават учениците со изворите?

Примената на историските извори во наставата не треба да биде формална, туку добро обмислена активност на наставникот, израз на неговата креативност и умешност. Со примената на изворите на часовите по историја не се надминува само стереотипноста, монотонијата туку се постигнува и главната цел, да се поттикне критичкото мислење кај учениците и да се откријат причинско-последичните односи.

Наставникот е тој кој треба да направи селекција и избор на изворите, а ученикот, преку анализа, да открие дали неговото мислење за одреден настан се потврдило за точно или не, или пак, употребата на изворот му сугерира друг одговор.

Токму поради големото значење и важност на употребата на многубројни извори во наставата по историја, запазувајќи одредени критериуми, дадено им е значајно место во учебниците, така што во обработката на наставната единица покрај текстот ученикот има можност да работи и со документи, писма, литературен текст, карикатура, портрет, цртеж, итн.

Тони Макалеви, еден од учесниците на семинарот, главен инспектор во Велика Британија и автор на многу учебници по историја, се сеќава дека во периодот од 1966 до 1972 година додека студирал историја, бил задоволен од

стекнатото знаење, но не се сеќава дека на часовите работеле со оригинални извори.

Учебникот што се користел на часовите не содржел извори освен мал број на црно-бели фотографии. Но, по 30 години ситуацијата е променета. Според новите наставни програми се бара користење на извори, и речиси сите учебници се преплавени со извори, фотографии, и цитати со придружни прашања и активности.

Голем напредок во популаризацијата на изворите во Британија има во 1977 година со изработка на проект на Советот по историја. Иако проектот беше мошне успешен, наставниците мислеле да користат оригинални извори и пред проектот. За пионер на изворната анализа во наставата по историја Британците го сметаат Китинг, кој бил лектор во Оксфорд Универзитетот и во 1910 година ја напишал исклучително квалитетната книга *Изучување во наставава на по историја*. Тој бил загрижен бидејќи му се чинело дека историјата нема сигурно место во наставниот план за средното образование.

Китинг тврдел дека наставниците кои во голема мера користат оригинални извори, особено документи, ќе можат да им понудат постимулативно искуство на своите ученици и според тоа, ќе можат подобро да ја оправдаат историјата и нејзиното место како дел од основниот курикулум за повозрасните ученици.

Токму за време на подоцнежниот период способноста на учениците за критичко мислење се развива до мера кога може да се искористи. Ако можат да се осмислат вежби кои поттикнуваат на размислување, историјата дури тогаш вреди да се третира како сериозен училишен предмет.

Китинг понудил широк спектар на специфични активности базирани на извори што тој ги испробал во училиница, често придружувајќи ги своите описи со примероци од активностите на учениците. Неговите предложени активности и денес се од голема вредност за користење.

Еве неколку примери од неговите активности:

1) Користење на внатрешни податоци во еден извор:

Еден клас го изучувал владеењето на Ричард Први и селанскиот бунт. Китинг им дал приказ на бунтот напишан од познатиот хроничар Фросиер. Тој намерно не им кажал ништо за Фросиер, туку побарал од учениците да напишат сè што можат и да откријат некои податоци за авторот користејќи ги внатрешните податоци во изворот. Китинг им давал одговори со примери кои покажувале вистински вештини на учениците за извлекување заклучоци во вежбата додека се обидуваат да го опишат авторот и да извлекуваат поткрепувачки цитати како овој: „...Изгледа дека тој бил на страната на повисоките класи. Ги опишува бунтовниците како: Злото распространето во овие области”.

2) Користење на контекстуално интерпретирање на изворен стимул:

Китинг работел со ученици кои требало да го проучат владеењето на Мери Тјудор. Тие веќе знаеле нешто за реформацијата за време на владеењето на Хенри и Едвард. Китинг им дал еден говор одржан од Мери, во кој таа ветува дека ќе ја врати земјата одземена од црквата. Од учениците се барало да напишат имагинарна реакција на говорот од страна на некој член на благо-

родништвото. Учениците требало да го демонстрираат своето знаење на начинот на кој благородниците извлекле полза од нападот на богатството на црквата. Активноста ги обврзала учениците да покажат дека го разбрале контекстот во кој Мери го дала својот предлог. Китинг го цитирал одговорот на еден од учениците:

„Кралицата Мери мисли на својата земја, но се чини дека заборава дека и ние имаме земја. Таа мисли дека е во ред да ја врати, но сите луѓе не мислат така, и ние сакаме да ја задржиме нашата земја. Затоа кралицата Мери нека врати само земјата што ѝ припаѓа нејзе“.

- 3) Парафразирање на извори за помош на ученици да пристапат кон спротивставени мислења

Китинг апсолутно јасно ставил до знаење дека има значајни разлики меѓу користењето на изворите во училиницата и работата на академските историчари.

Тој како резултат на тоа, бил подготвен да ги парафразира изворите за користење во училиницата. Еве еден впечатлив пример за тоа:

Тој им даде на учениците парафраза на две мошне различни современи гледишта за карактерот на Хенри I и го запрашал класот како таквите различни интерпретации можат да се објаснат.

- 4) Покажување на учениците како различните знаења можат да бидат резултат од пристапот кон различни извори,

Голем број од најимагинативните активности на Китинг бараат од учениците да користат извори за да стекнат нови знаења за некоја тема што веќе ја изучувале. Во еден пример тој побарал од нив да го прикажат своето ново знаење во графичка форма, и да употребат едноставна, но ефикасна техника, за да им овозможи да видат како различните знаења можат да бидат последица на пристапот кон различни извори. За тоа биле употребени хронолошки прикази за битката кај Беноквн.

Од учениците било побарано да направат скица- план на битката. Класот бил поделен на два дела. Едната половина користела еден извор, а другата половина користела втор извор, со цел да најдат докази (податоци) за својот план. Потоа целиот клас работел заедно за да ги спореди резултатите, за да дискутира за разликите и да постигне согласност односно синтеза која комбинирала елементи од двата извора.

Во друг впечатлив пример, Китинг побарал од класот да произведе два графикона во кои ќе биде опишан редоследот на значајните настани во битката кај Поатие, како што биле опишани во два спротивставени приказа. Разликите меѓу двете верзии потоа биле анализирани од целиот клас.

Китинг сакал историјата да даде свој придонес во она што денес го нарекуваме критично мислење или активно граѓанство. Тој тврдел дека развивањето на критичките способности преку работата на решавањето на проблемите исто така би дало витален придонес за моралниот развој на младите луѓе.